ډاینـــاسور وپوښته!

خپرندوی: Dk Publishing

ژباړن: عبدالجمیل ممتاز

Ketabton.com

د دغو او نورو پوښتنو په اړه به مختلف ډایناسوران تاسو ته ځوابونه ووایي او همدارنګه نور اړوند معلومات به هم په لنډه توګه درته وړاندې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکلړ

سرلیکونه   مخونه

آیا ټول فوسیلونه په ډایناسورانو پورې اړه لري؟........... ٤

آیا هر څوک فوسیل موندلی شي؟...................... ٦

آیا ډایناسوران د اسمانڅکو په اندازه غټ ول؟......... ٨

آیا ډایناسوران الوتلی شوای؟........................... ١٠

له دوی نه کوم یو یې ډېر خطرناک و؟ ١٢

آیا د ښامار په نوم کوم موجود هم و؟ ١٤

آیا د ډایناسور بچیو لوبې کولې؟ ١٦

آیا ډایناسورانو شورماشور کاوه؟ ١٨

آیا ډایناسوران لټان ول؟ ٢٠

آیا تریسراتوپس زړور و؟ ٢٢

تر ټولو غټ تي – ریکس چېرته دی؟ ٢٤

آیا ډایناسورانو لامبلی شوای؟ ٢٦

آیا کیدی شي ډایناسوران بیا راژوندي شي؟ ٢٨

کوم ډول ډایناسوران ریکارډ لري؟ ٣٠

د ځینو کلمو تعریف او تشریح ٣٢

د ژباړن یادونه ٣٢

g Kindersley. All Rights Reserved

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا ټول فوسیلونه په ډایناسورانو پورې اړه لري؟

زموږ ډایناسورانو د هغه څه په اړه چې تاسو انسانان پوهیږئ، ټول زموږ له فوسیلونو نه اخستل شوي دي، خو ټول فوسیلونه (fossils) بیا موږ پورې تړاو نه لري. فوسیلونه د هغو ټولو ځناورو او بوټو پاتې شوني دي، چې میلیونه کاله پخوا یې ژوند کاوه.

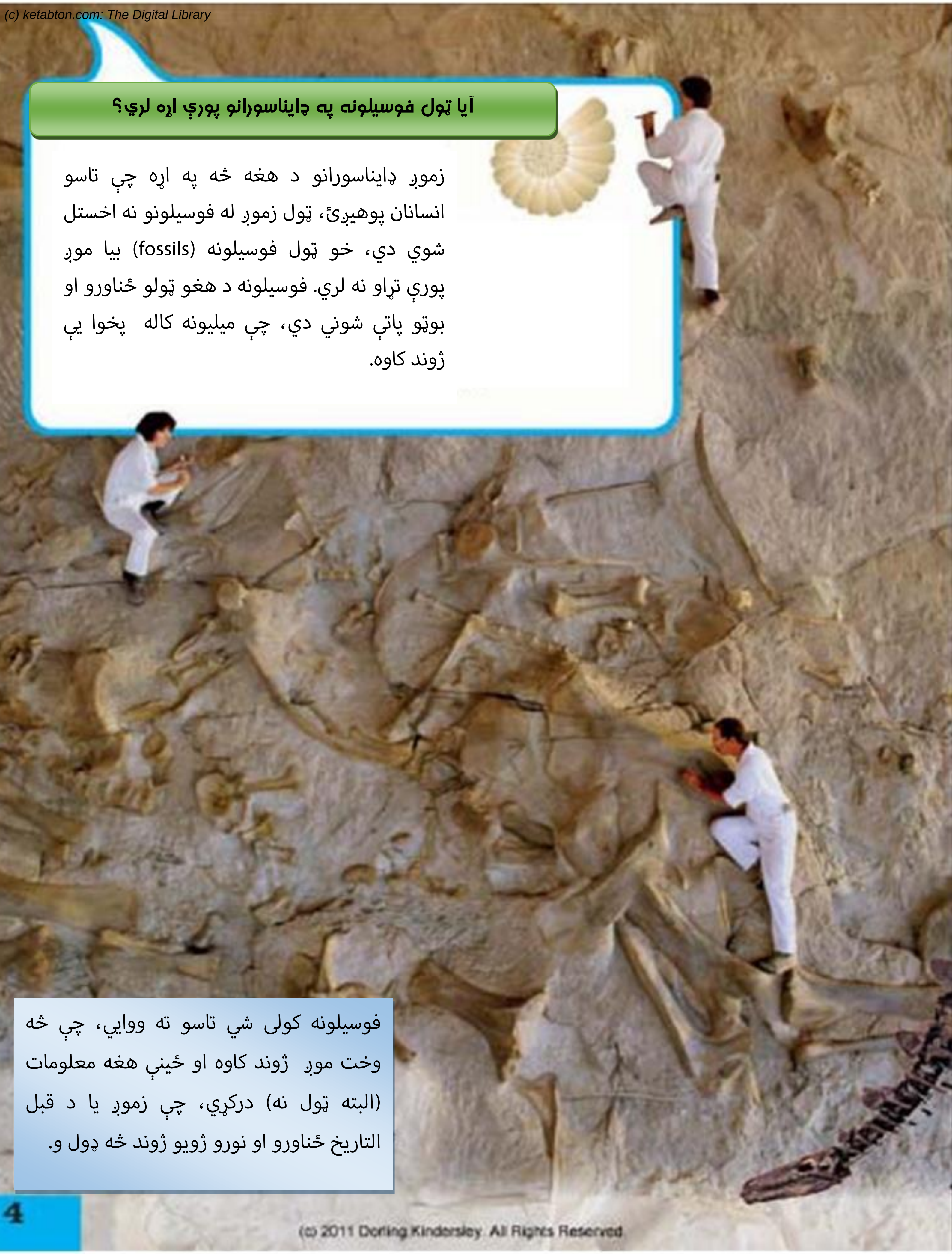

فوسیلونه کولی شي تاسو ته ووایي، چې څه وخت موږ ژوند کاوه او ځینې هغه معلومات (البته ټول نه) درکړي، چې زموږ یا د قبل التاریخ ځناورو او نورو ژویو ژوند څه ډول و.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved

(c) ketabton.com: The Digital Library

5 زموږ په اړه معلومات ....

۱- تر اوسه له ۷۰۰ ډولونو نه زيات ډايناسوران پېژندل شوي دي. خو زموږ د ډايناسورانو ډولونه له دغه شمېر څخه اوښتی و.

۲- د ۲۳۰-٦۵ ميليونه کالو مخکې مو ژوند کړی دی.

۳- د ډايناسور نوم د (غټ او وحشتناک تمساح) په معنا دی.

۴- موږ تمساح نه وو، بلکې د وچې د خزندګانو يوه ډله وو، چې سيخ په دوو پښو يا قامت باندې درېدلی شواي.

۵- ښځينه ډايناسورانو هګۍ اچولې.

تاسې کومه زمانه کې ژوند کاوه؟

پوهان په دې باوري دي چې د زمکې عمر ميلياردونه کاله دی او مختلفي زماني دورې يې هم ورته نومولې دي. هغوی ټولې هغه دورې چې موږ پکې ژوند کاوه، د ترياسيک، ژوراسيک او کرتاسيوس په نومونو پېژني.

۲۵۰ ميليونه کاله پخوا د زمکې ټولې وچې سره ترلې وې.

کيدی شي، بېلابېل فوسيلونه مختلفې نښانې ستاسو په واک کې درکړي.

زموږ خرښندی او د پښو خاپونه

دا درته ويلی شي چې موږ څنګه تګ کاوه او چټکتيا مو څومره وه.

کوپرېليټونه

(تيره شوي سرې) دا درته ويلی شي چې موږ څنګه تګ کاوه او چټکتيا مو څومره وه.

ځالې

تاسو ته ويلی شي، چې موږ څنګه ګډ ژوند کاوه.

آيا کولی شو، د يو فوسيل هډونه په اسانه اړوند ځای کې يو د بل څنګ ته کېږدو؟

نه، ځکه چې زموږ د هډوکو ځينې (البته کم) فوسيلونه نه پيدا کېږي.

لرغون پوهان داسې کسان دي، چې د ډايناسورانو فوسيلونه کشفوي او تر څېړنې لاندې يې نيسي او همدارنګه د هغوی اړوند هډونه په ترتيب يو د بل څنګ ته ږدي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا هر ځوک فوسیل موندلی شي؟

د ډایناسورانو فوسیلونه د نړۍ په کچه په تخته سنګو (هوراو تېږو) کې موندلی شئ. ساحلونه، کانونه، د سیندونو غاړې او که زیات چانسي وئ، ستاسو د کور انګړ، دا هغه احتمالي ځایونه دي، چې فوسیلونه پکې موندلی شئ.

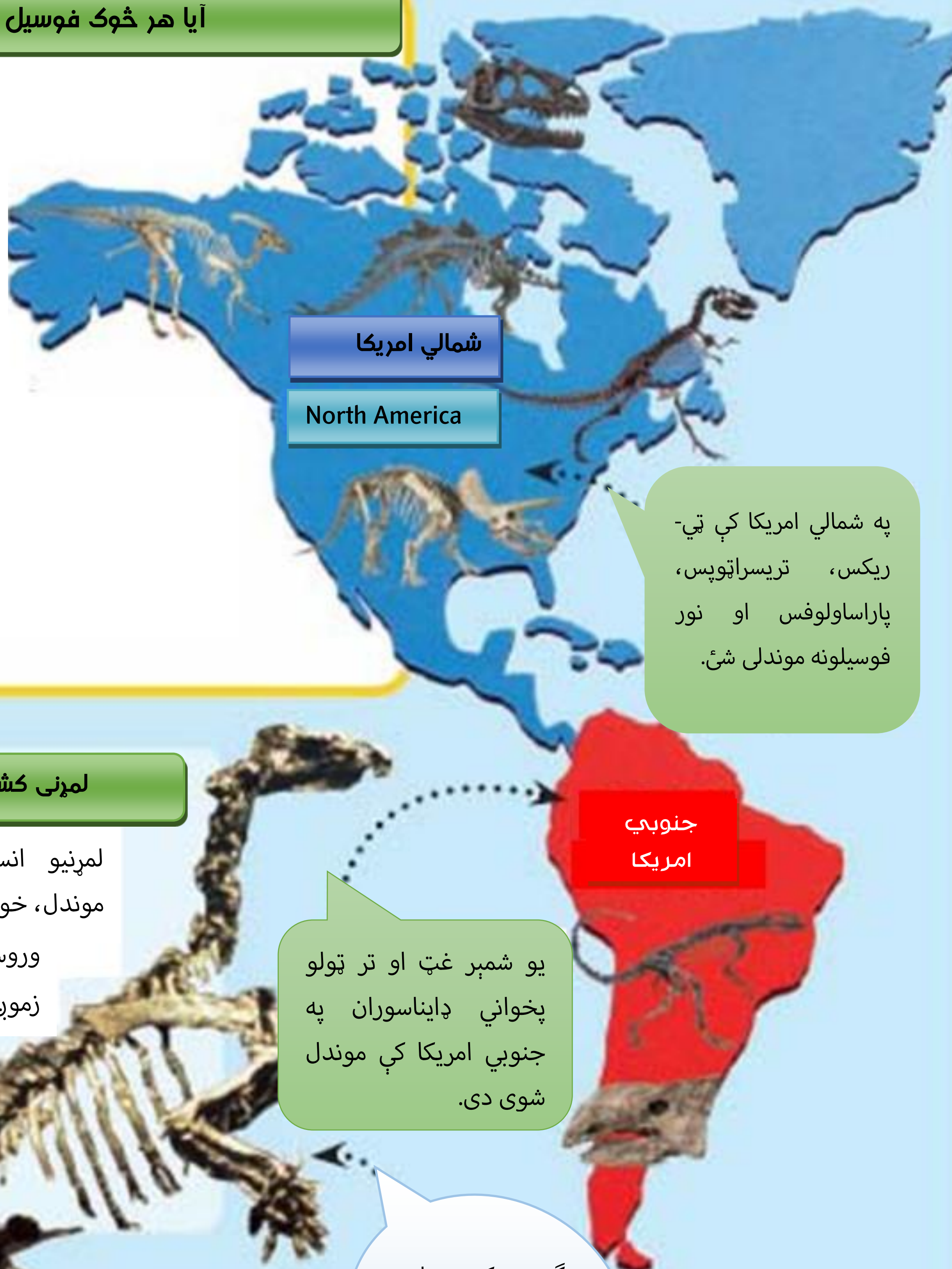

لمړنی کشف شوی ډایناسور څه و؟

لمړنیو انسانانو د ډایناسورانو فوسیلونه موندل، خو نه پوهېدل چې هغه څه دي.

وروسته پوهانو په اتلسمه پېړۍ کې زموږ پر نوملو باندې پیل وکړ.

زه ایګوانوډون یم او له هغې ډلې څخه یم، چې تر ټولو لمړی ونومول شول.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو د پلاتوسروس، ایګوانودون او بارونیکس ډولونه په اروپا کې موندل کیږي.

په چین او د اسیا نورو برخو کې زیات فوسیلونه لکه پروتوسراتوس او ښکر وال ډایناسوران موندل شوي دي.

د ډایناسورانو په دوره کې استرالیا له اوس نه ډېر یخ و؛ له همدې امله هلته یوازې د مینمي په نوم کوچني ډایناسوران موندل کیږي.

څوک پر ډایناسورانو باندې نوم ایښودنه کوي؟

هغه لرغون پوه چې د ډایناسورانو نوي ډولونه کشفوي، کولی شي نومونه همورباندې کېږدي. دا وګړی کولی شي چې د یو تن یا د هغه ځای نوم چې اړوند فوسیل هلته موندل شوی وي، غوره کړي، نو غالباً زموږ ډایناسورانو نومونه دا ځرګندوي چې موږ څه ته ورته وو.

د بارکیوسروس، سپینوسروس او نورو ډایناسورانو فوسیلونه په افریقا کې موندل شوي دي.

د جنوب قطب لکه اوس سوړ نه و، ځکه چې هلته د هیپسیلوفوډونټ ډلې ډایناسورانو ژوند کاوه.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا ډایناسوران د اسمانڅکو په اندازه غټ ول؟

ټول نه، خو ځیني ډایناسوران لکه ما غوندې ډېر غټ ول، زه باروسروس یم او د اوږد غاړو ډیناسورانو په ډلې پورې مې اړه درلوده، اوږده لکۍ مې وه او خوراک مې واښه و، البته د ساروپادونو په نوم ښه پېژندل کیږم.

کله چې تاسو ګرځېدئ، آیا زمکه لړزېدله؟

هو، زما وزن له دریو فیلانو نه زیات و، حجیم (غټ) بدن مې درلود او لکه د هغوی په شان پایه ډوله پښې مې درلودې او همغسې تلم.

5 زما په اړه معلومات .....

۱- ما شاوخوا ۱۴۵ تر ۱۵٦ میلیون کاله وړاندې د ژوراسیک په دوره کې ژوند کاوه.

۲- په شمالي امریکا او افریقا کې موندل شوی یم.

۳- زما نوم د (غټ سمساره) په معنا دی.

۴- احتمالاً په ګله ییزه توګه اوسېدو.

۵- تر ډېره مې د نښترو او بانګس ونې خوړلې.

سرووپاد (د سمساره پښې)

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم ډول ساروپډونو ریکارډ درلود؟

ساروپډونه تر ټولو هغه غټ او درانه حیوانات دي، چې تر اوسه یې پر زمکه باندې ژوند کړی دی.

په دوی کې ارجنټینوسروس تر ټولو غټ و، چې لوړوالی یې د یوې شپږ پوړیزې ودانۍ سره برابر و.

سیسموسروس یکې تر ټولو غټ او دروند و، چې وزن یې د شپږو فیلانو سره برابر و.

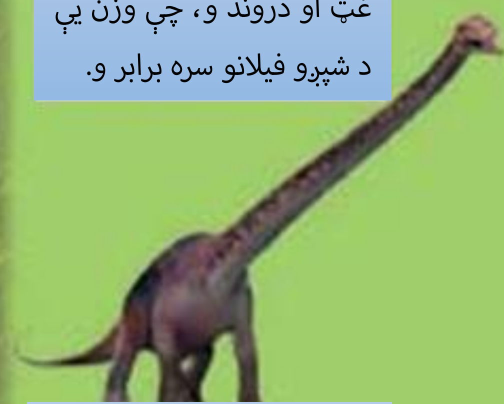

براکیوسروس د خپلو لوړو پښو او اوږدې غاړې له امله تر ټولو لوړ و، هغه کولی شوای خپله غاړه د دوو زرافو په اندازه اوږده کړي.

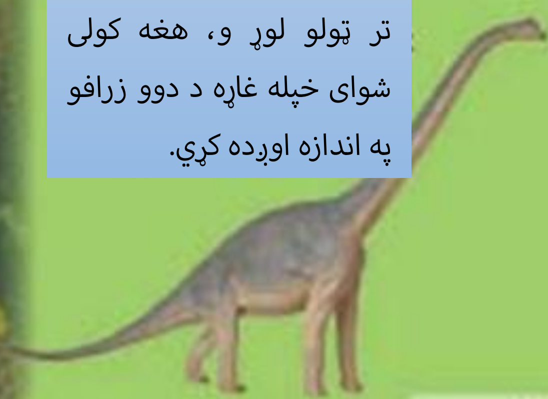

موږ بیخي زیات غټ وو، همدارنګه دا مهال ونې هم د زمکې پر مخ خورا لوړې وې او ګڼ ښاخونه او پاڼې یې درلودې.

آیا تاسو د ډېر لوړو ونو سرونو ته هم رسېدلی شوئ؟

تقریباً نه، زما غاړه زیاته جګه او اوږده وه، تقریباً د دوو لارۍ موټرو د اوږدوالي په اندازه وه، خو ما نشوای کولی چې زیاته یې جګه کړم.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved

(c) ketabton.com: The Digital Library

آيا ډايناسوران الوتلی شوای؟

که څه هم موږ ځينو وزرونه درلودل؛ خو نه، نه شوای الوتلی. زه کاوديپټريکس يم. ښکو مې زما بدن ښه تود ساته.

زه د يو فيل مرغ په اندازه وم.

د ډايناسور وزرونه لکه د فيل مرغ يا هغو نورو مرغانو په شان ول، چې الوتلی نشي او دواړه سره برابر دی.

ډايناسورانو لکه د الوتونکو په شان د خپلو سرونو دواړو خواوو ته سورې درلودل چې داخلي غوږونو ته يې لاره درلودله.

5 زما په اړه معلومات ....

۱- ما شاوخوا ۱۲۵ ميليون کاله پخوا د کراتسيوس په دوره کې ژوند کاوه.

۲- په چين کې موندل شوی يم.

۳- نوم مې د (ښکې لرونکی لکی) په معنا دی.

۴- بوټي او کوچني موجودات لکه حشرات، چرمښکی او کوچنې تې لرونکې مې خوړل.

۵- د سمندر او سيندونو غاړو کې مې ژوند درلود.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا خال لرونکي ډایناسور هم شتون درلود؟

ډېر کوچني فوسیلونه دا ښيي چې زموږ د پوستکي جوړښت او سنګار څه ډول و. په وروستیو کې چې کوم فوسیلونه موندل شوي، پوستکی يې د لاره لاره پوستکي (د وحشي خره پوستکي) په بڼه ښودل شوی دی؛ خو تر اوسه پورې هېڅ ډایناسوري فوسیل نه دی موندل شوی.

ستاسو رنګ څه ډول و؟

هیڅوک سم نه پوهېږي، په فوسیلونو کې بیخي په ندرت رنګ موندل شوی دی. لرغون پوهان، زموږ د ژوند د ځای او ځرنګوالي له څېړنې وروسته، زموږ رنګ ته اټکل کوي.

نور کوم ډول ډایناسوران الوتونکو ته ورته ول؟

الوتونکي د ډایناسورانو سره زیات ورتوالی لري، ان تر دې چې د اوږدې مودې په تېرېدو سره زموږ ځینې ډایناسوران پر الوتونکو بدل شول.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دوی نه کوم یو یې ډېر خطرناک و؟

غوښه خواره ډایناسوران ډېر وحشي وژونکي ول، خو په دوی کې بیا ښکاري ډایناسوران تر ټولو خونړي ول.

زه ډینونیکاس یم او لکه د نورو ښکاریانو غوندې چټک، چلباز، هوښیار، څواکمن او وحشتناک وم.

آیا ډایناسورانو ټوپ وهلی شوای؟

هو، ښکاری ډایناسورانو جگې او پیاوړې پښې درلودې، چې زیات چابک ول.
موږ کولی شوای پر وابښه خورو ډایناسورانو باندې د برید لپاره والوزو او د هغوی پر شا ونښلو.

زما لید ډېر تېز او پیاوړی و او په یو میل کې مې د ښکار بوی حس کولی شوای.

دلته زما د سکلېټ بڼه وینئ چې د ټوپ او خېز په حالت کی دی.

وژل مو څنګه کول؟

سم لکه د یو کانګفوکار په شان به مې خونړی خیږې او لغتې وارولې. زما د مخې دواړو پښو (لاسونو) کې لکه د لور غوندې تېره او اوږده نوکان ول، چې د ښکار کولو پر مهال به مې د ښکار پر تنه باندې راکاږلې او هغه به مې څیراوه.

د پښې فوسیل

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولې تاسې ته ریپتور (ښکاري) ویل کیږي؟

ریپتور (Raptor) لاتیني کلمه ده، چې د منګولو خښولو ته وايي. اوس وخت کې د ریپتور اصطلاح ښکاري الوتونکو لکه باز او نورو ته چې خپل ښکار ژوندی نیسي، کارول کیږي. موږ هغه ډایناسوران وو، چې دوی ته ورته عمل مو کاوه او ځینو مو بڼکې هم درلودې.

ولاسیرپتور

5

زما په اړه معلومات .....

۱- ما شاوخوا ۱۰۸- ۱۱۵ میلیون کاله پخوا د کراتسیوس په دوره کې ژوند کاوه.

۲- په شمالي امریکا کې موندل شوی یم.

۳- نوم مې د (ویرونکو خپرو) په معنا دی.

۴- ما ټول ژوونکي، سمساره او واښه خواره ډایناسوران

۵- احتمالاً ما په ډلیز ډول ښکار کاوه.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا د ښامار په نوم کوم موجود هم و؟

ښامار یو خیالي او افسانوي موجود دی، خو ځینې ډایناسوران د ښامار سره ظاهري او چلندي ورتوالی لري.

زه سپینوسروس یم، که څه هم زما له خولې نه اور نه راووت، خو وېروونکې څېره مې درلوده.

زه له تیرانوسروس څخه غټ وم.

د خپلې جوړې د پام جلبولو لپاره مې له خپل غټ بادوان (بادبان) نه استفاده کوله.

له خپلې کلکې او لوړې لکۍ نه مې د ښکار د وهلو او ځپلو لپاره استفاده کوله.

5 زما په اړه معلومات ......

۱- ما شاوخوا ۹۴- ۱۰۶ میلیون کاله پخوا د کراتیسوس په دوره کې ژوند کاوه.

۲- د افریقا په شمال کې موندل شوی یم.

۳- نوم مې د (شمزۍ والې سمساره) په معنا دی.

۴- ما به غټ کبان، ډایناسوران او الوتونکي خزنده خوړل.

۵- زه تر ټولو هوښیار ډایناسور وم.

© 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستاسو پر ملا باندې څه دي؟

زما د شمزي (ستون فقرات) هډوکي ډېر غټ ول، چې تر پوستکي لاندې يې د يو بادوان (بادبان) بڼه غوره کړې وه. له دغه بادوان نه مې د لمر پر وخت د وجود تودلو او همدارنګه په سيورې کې د وجود سړولو لپاره استفاده کوله.

لکه د تمساح په شان مې اوږدې ژامې او تېره اوږده غاښونه درلودل.

سپينوسروسونو لکه د اوسنيو مارانو په شان رنګه او طراح شوی بدن درلود.

آيا تاسو ته ورته نورو ډايناسورانو هم شتون درلود؟

زه د سپينوسريډونو په نوم د غوښه خورو ډايناسورانو په ډلې پورې اړه لرم، دوی د نړی په هر ځای کې موندل شوي دي، موږ ټولو پر دوو پښو تګ کاوه او وتلې او نرۍ جمجمې مو درلودې. زما کوچنې قومونه (نسلونه) باريونيکس او ايريتاټور نوميږي.

د اريتاټور پاتې شوني په برازيل کې موندل شوي دي.

(c) 2011 Dorling Kindersley All Rights Reserved

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا د ډاینا‌سورانو بچیو لوبې کولې؟

مورې لیلینا سورا یوه، مورې د مور لخوا تغذیه کېدو او زمونږ پالنه او ساتنه یې کوله.

مورې د لوبو له لارې دا زده کول چې څنګه غذا (خواړه) پیدا کړو، نورو سره ژوند وکړو او خپل ځانونه وساتو.

آیا تاسې پخپلو ځالو کې ارام او راحت وئ؟

هګۍ به د دایرې په ډول ایښوول کېدې.

زمونږ ځالې د خاورو او پاڼو له کلک مخلوط څخه جوړېدلې.

سم لکه د اوسنیو سمندري الوتونکو د ځالو په شان.

مورې ذاتاً زیږه سترګې او لنډ وربوزونه لرل، چې زمونږ څهرو ورسره لا جذابیت پیدا کړی و او له همدې امله میندو مو زمونږ ښه ساتنه کوله.

دا مو د مور که د پلار سکلیټ دی؟

مایساورا (ښه سمساره مور)

یوازې اټکل کیدی شي، ځینې لرغون پوهان وایي: د ښځینه ډاینا‌سور د مقعد سورې څکه لوی و، چې هګۍ یې اچولې، یعنې د نرانو په پرتله لوی و. البته نرانو هم ممکن ځینې ځانګړتیاوې درلودې چې خپل ښځینه جوړې یې تر اغېز لاندې راوستلې.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

آيا ډايناسورانو هم پرنجل؟

هو، ځکه چې موږ هم د پوزې سوري درلودل. داسې تصور کيږي چې زياتره ډايناسورانو د خواړو موندلو لپاره د بوی او د نزدې ډايناسورانو د پېژندلو لپاره ښه حس درلود.

زموږ په وخت کې استراليا يوه توره تياره وچه وه او اوږده ساړه ژمي يې درلودل. نو ځکه موږ هلته ژوند نشواى کولى.

5

زموږ په اړه معلومات .....

۱- موږ شاوخوا ۱۰٦ ميليون کاله پخوا د کراټسيوس په دوره کې ژوند کاوه.

۲- په استراليا کې موندل شوي يوو.

۳- نوم مو د (ليلين سمساره) په معنا دی، دا نوم د هغه لرغون پوه د لور دی، چې موږ يې کشف کړو.

۴- موږ کلک واښه او بوټي خوړل.

۵- تېزې سترګې مو لرلې، چې په تياره کې مو هم خواړه په اسانه موندلی شواى.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا ډایناسورانو شورماشور کاوه؟

زه پاراسارولوفوس یم، داسې تصور کیږي چې کله به مې دښمن لږ نزدې ولید، نو د نورو ډایناسورانو د خبرولو لپاره به مې په لوړ غږ شورماشور جوړاوه.
همدارنګه زه د هغو ډایناسورانو له ډلې څخه یم، چې پر سر باندې مې لکه نل یو تاج درلود.
البته تاج مې سورني ته لږ ورته و.

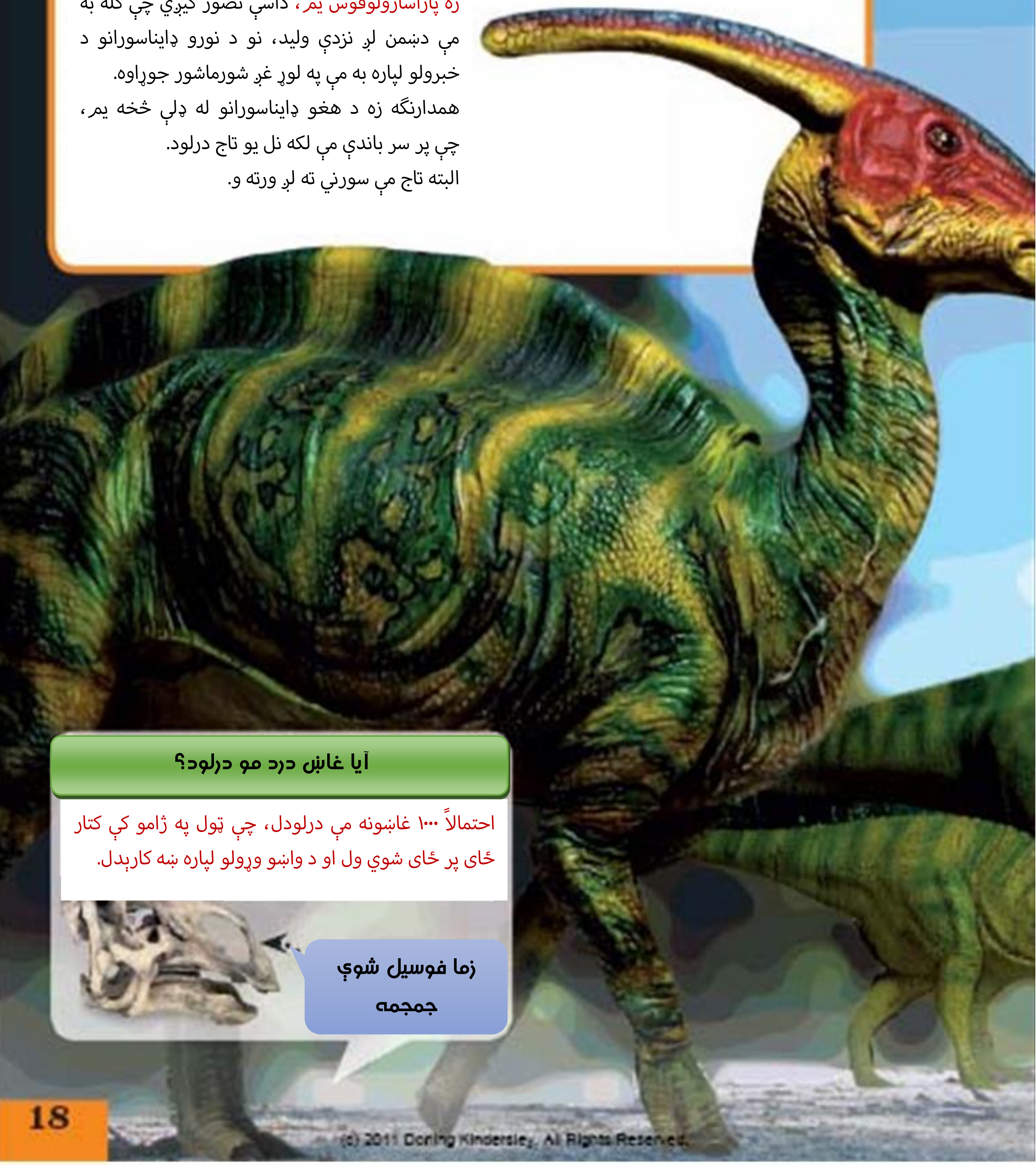

آیا غاښ درد مو درلود؟

احتمالاً ۱۰۰۰ غاښونه مې درلودل، چې ټول په ژامو کې کتار ځای پر ځای شوي ول او د واښو وړولو لپاره ښه کارېدل.

زما فوسیل شوې جمجمه

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

5 زما په اړه معلومات ......

۱- ما شاوخوا ۷۳- ۷٦ میلیون کاله پخوا د کراټېسیوس د دورې په وروستیو کې ژوند کاوه.
۲- په شمالي امریکا کې موندل شوی یم.
۳- نوم مې د (تاج لرونکي) په معنا دی.
۴- د ښه امنیت لپاره مو ډلییز ژوند کاوه.
۵- خوراک مې ونې او کلک بوټي ول، لکه نښتر او همدارنګه د ونو پوټکي.

کلک او لوړ وربوز مې د هیلی د مښوکې په شان و.

یو لوړ قده ډنګر بنیادم زما د تاج دننه ځایېدلی شوای.

کله به مې چې سر شا ته ټیټ کړ، نو تاج به مې پر ملا باندې لګېد.

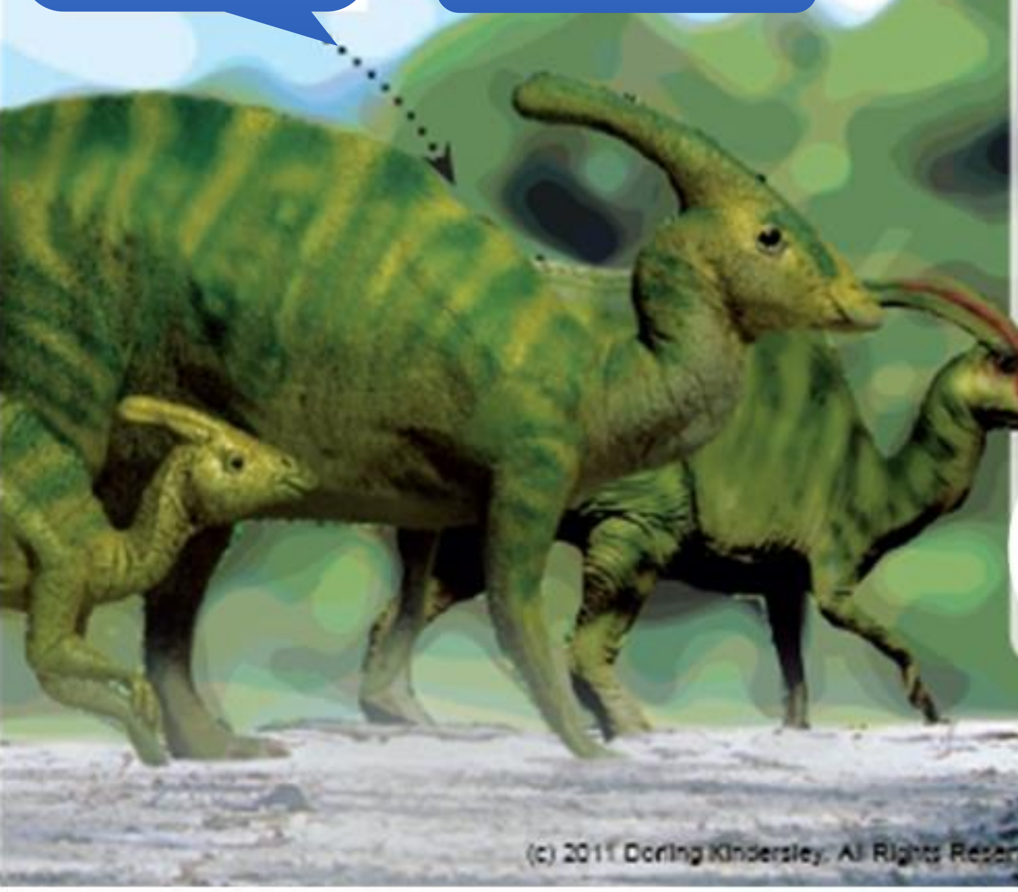

کوم بوټي او واښه مو خوړل؟

زه د هغو غټو واښه خورو ډایناسورانو له ډلې څخه یم، چې هادرسورونه نومېدل.

ځینې مو خړېدل او د ځمکې پر مخ واښه مو خوړل. خو ځینې بیا لټېدو او د ونو لوړ ښاخونه او پاڼې مو خوړلې.

په نورو بڼو تاجونه هم ول؟

د هادرسورونو تاجونه مختلف ډولونه او اندازې درلودې. ځینې یې د قاب، ځینې یې د نیغ ښکر او ځینې یې د خولی په شان ول.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا ډایناسوران لټان ول؟

زه انکیلوسروس یم او نورو واښه خورو ډایناسورانو ته ورته وم. په ټوله کې زه آرام او بې خطره وم، خو پر ما باندې د برید پر وخت نه وم ارام. زما پر غټه او درنه تنه باندې چې کومې تېرې او ډبلې زخې وينئ، دا د هډوکو وې. دا زخې ما ته د ذرې په شان وې او هېڅ غوښه خواره ډایناسور ما ته زیان نه شواى رسولى.

زما پر بدن باندې ډبلې او تېرې هډوکينې زخې

د ورځې به مو څه کار کاوه؟

زه تل د خوراک په حال کې وم، ځکه زه اړ وم چې فقط د ژوندي پاتې کېدا لپاره زيات بوټي او واښه وخورم. زما نس ډېر لوى و او ان تر ټولو سخت خواړه هم پکې هضمېدلى شول. له همدې امله زما له بدن نه زيات گاز (باد) هم ووت.

آیا تاسو ته ورته نور ډایناسوران هم ول؟

زه د انکیلوسورونو په نوم د زغره والو ډایناسورانو په ډلې پورې اړه لرم.

اوپلوسفالوس بیا د خیټې پر مخ هم همدغسې زخې درلودې او همدارنگه د لکۍ په اخر کې یې یو گرز هم درلود.

ادمونتونیا څو کتاره زخې (چړې) درلودې.

گاستونیا پر شا او لکۍ باندې زخې (چړې) درلودې.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

5 زما په اړه معلومات.....

۱- ما شاوخوا ٦٥- ۷۰ میلیون کاله پخوا د کراټسیوس د دورې په وروستیو کې ژوند کاوه.
۲- په شمالي او جنوبي امریکا کې موندل شوی یم.
۳- نوم مې د (زخن سمساره) په معنا دی.
۴- په ځنګلونو کې اوسېدم.
۵- خوراک مې لنډ بوټي او واښه ول.

آیا ډایناسوران هوښیاران ول؟

نه، خو موږ وکولی شول چې میلیونه کاله ژوند وکړو.
خو واښه خورو ډایناسورانو بیا زموږ په پرتله لږ ماغزه درلودل.

غوښه خورو ډایناسورانو ځکه زیات ماغزه درلودل چې د برید لپاره يې پلان جوړاوه.

زما پر کلک پوستکي باندې د غوښه خورو ډایناسورانو غاښونو کار نه کاوه، ان وربانديې پڅېدل به.

آیا تاسې پنډ او پیاوړې وئ؟

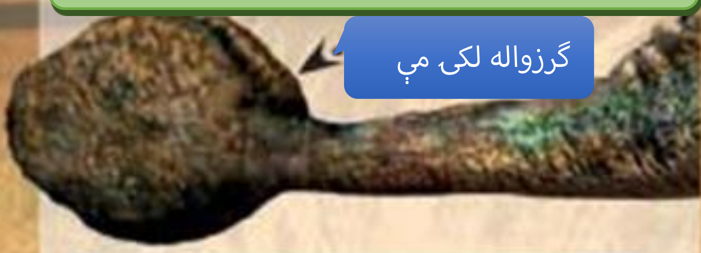

هو، د هډوکي یو درون ګرز زما د لکۍ په پای کې و، چې د دښمن پر وړاندې مې ګټه ترې اخیسته.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا تریسراتوپس زړور و؟

زه تریسراتوپس یم او د ښکرورو ډایناسورانو له ډلې څخه یم. دومره زړور او ځواکمن وم، چې له غوښه خورو ډایناسورانو سره مې مخامخ جګړه کوله.

زه یو غټ کوږ یا سرکوزي ته ورته وم.

All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نورو کومو ډايناسورانو دغسې تاج درلوده؟

هو، ډېرو درلود.

لاندې دري نمونو کې يې ډولونه ليدلی شئ.

ستيروکوسروس عجيبه ښکرور تاج درلود.

پروتوسراتوپس بيا داسې تاج درلود.

د پنتاسراتوپس تاج بيا تقريباً د يو کوچنې موټر په اندازه و.

تاج مو له کوم جنسه و؟

تاج مو د هډوکي له جنسه و، چې په مرسته يې موږ غټ ښکارېدو او د غوښه خورو ډايناسورانو سره د جنګ پر وخت به يې زموږ د غاړې ساتنه کې ډېره مرسته کوله.

پروتوسراتوپس د يو غټ پسه په اندازه و.

د پروتوسراتوپس فوسيلونه هر مهال د اسيا د ګوبي په دښته کې موندل شوي.

له هګۍ نه د تازه راوتلي ډايناسور جمجمه

د خوښې خواړه مو څه ول؟

زه واښه خور وم او د زمکې پر مخ زيات واښه مې خوړل، چې ټول مې د خپلې توتي ډوله مښوکې په مرسته راماتول (راشوکول)او خوړل مې.

5 زما په اړه معلومات ......

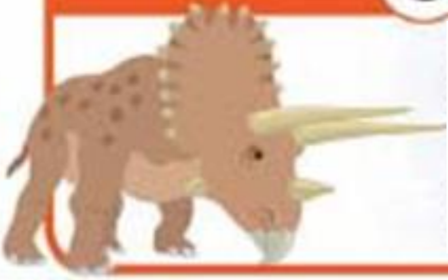

١- ما شاوخوا ٦٥- ٦٨ ميليون کاله پخوا د کراتسيوس د دورې په وروستيو کې ژوند کاوه.

٢- په شمالي امريکا کې موندل شوی يم.

٣- د ځان ساتنې لپاره مو ډلييز ژوند کاوه.

۴- نوم مې د (درې ښکر لرونکي) په معنا دی.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر ټولو غټ تي – ريکس چېرته و؟

زه (سو) نوميږم او تر ټولو غټ تي- ريکس هم زه يم چې تر اوسه پورې موندل شوی دی. زما تقريباً يو بشپړ سکليت په ۱۹۹۰ کال کې د سوزن هنډريکسن فوسيل موندونکي لخوا کشف شو. همدارنګه زما فوسيل شويو هډوکو ته تقريباً ورته يوه نسخه جوړه شوې چې د شيکاګو په فيلډ موزيم کې ننداري ته ايښوول شوې ده.

5 زما په اړه معلومات ......

۱- ما شاوخوا ۶۵- ۶۷ ميليون کاله پخوا د کراتسيوس د دورې په وروستيو کې ژوند کاوه.
۲- د افريقا په شمال کې موندل شوی يم.

۳- نوم مې د (ظالم او پاچا سمساره) په معنا دی.
۴- غټ واښه خواره ډايناسوران مې خوړل.
۵- په خپله سيمه کې تر ټولو غټ غوښه خور ځناور وم.

(تي) د تيرانوسروس مخفف دی، چې د ځينو غوښه خورو ډايناسورانو نوم دی.

لرغون پوهان پوره نه پوهيږي، خو داسې تصور کوي چې لاسونه مې دومره واړه ول، چې د ولاړېدو او د غذا خوړلو لپاره ترې ګټه نه اخستل کېده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا تاسو تل بریالي وئ؟

نه، وابنه خواره ډایناسوران لکه ټرایسراتوپس ځواکمن ساتندوی وسایل درلودل. کله به چې ماسره په کلکه جنګېدل نو زه له هغه ځای نه تېښتي ته اړ کېدم.

ستا لاسونه ولې دومره واړه ول؟

د ډایناسورانو جمجمې لوی سوري درلودل، چې له امله یې هغه سپکه وه. دا ځانګړتیا ځکه ورته مهمه وه چې د ځینو سر له یوې پربنې (غټه تیره) هم غټ و.

څو غاښونه مو درلودل؟

۵۸ غاښونه، چې له هغو نه مو د ښکار د داړلو، څیرولو او نیولو لپاره استفاده کوله. د دغو غاښونو سرونه مو د اري دندانو ته ورته ول، نو ځکه موږ کولی شول چې خپل ښکار ټوټه ټوټه کړو.

د ډایناسورانو زیات غاښونه موندل شوي دي، نو پر همدې بنا، غاښونه مو خامخا لوېدل او پر ځای یې نوي غاښونه راختل.

(c) 2011 Dorling Kindersley ...

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا ډایناسورانو لامبلی شوای؟

ډایناسوران د وچې خزندګان ول او لامبل یې نه. البته سیندونو ته نږدې یې استوګنه کوله، ځکه چې په اوبو کې به یې کبان ښکار کول.
نور خزندګان هم ول، چې هغوی کولی شول ولامبي او ان په سمندرونو کې یې ژوند کاوه.
زه الاسموسروس یم.

په سمندرونو کې څه ډول مخلوقات ول؟

زه ډایناسور نه یم، زه د پلسیوسارونو په نوم د خزندګانو له کورنۍ څخه یم، البته زه د خزندګانو له هغو ډولونو څخه یم چې د ډایناسورانو په دوره کې مې ژوند کاوه.

د سمندر تر ټولو غټ خزنده کوم و؟

لنډغاړي پلیوسرونه تر ما زیات غټ ول. لیوپلوردون بیا په هغوی کې دومره غټ و، چې د پیاوړو نښن ډوله داړو سره یې غټ سر درلود.
دا اروارې له غټو غاښونو څخه ډکې وې، چې د خوړو لکه د سمندر لویو خزنده ګانو، صدفونو او کبانو ورولو او ژوولو لپاره ترې استفاده کېده.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سمندري خزندگانو څه خوړل؟

ځينې هغه موجودات چې سمندري خزندگانو به خوړل، اوس هم شته.

سکویډ، له ۴۰۰ میلیون کاله مخکې يې ژوند کاوه.

کاواکان، هم له ۴۰۰ میلیون کاله مخکې ژوند پیل کړی دی.

سمندري حلزونونو، له ۵۰۰ میلیون کاله مخکې ژوند پیل کړی دی.

د سپینو نهنگانو (شارکونو) د نیکونو په شان کبان

5 زما په اړه معلومات ....

۱- ما شاوخوا ٦٥- ٨٥ میلیون کاله پخوا د کراتسیوس د دورې په اخر کې ژوند کاوه.

۲- په شمالي امریکا کې موندل شوی یم.

۳- د نرې دویم پلیوسار وم.

۴- ما به کبان، امونیټونه(نرم بدني)، بلمنیټونه (لکه کبان نرم تني) خوړل.

۵- د خواړو هضمولو لپاره مې هډوکي هم خوړل.

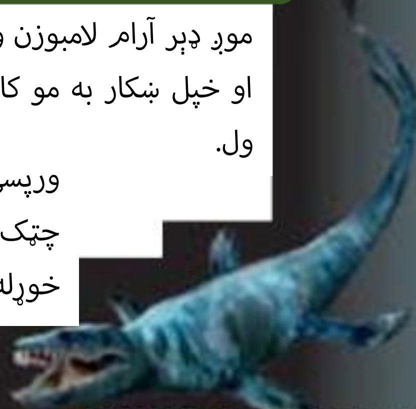

موساسر

د لامبو تیزوالی مو څومره و؟

موږ ډېر آرام لامبوزن وو، د کبانو ډلې ته مو کمین نیو او خپل ښکار به مو کاوه. ایچتیوسارونه تر موږ چټک ول.

وریسي بیا موساساران زیات چابک او چټک ول او زموږ غرا به یې رانه خوړله.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا کیدی شي ډایناسوران بیا راژوندي شي؟

شاوخوا ٦٥ میلیون کاله وړاندې مورږ ټول له منځه لاړو. ځینو پوهانو له نوې ټکنالوجۍ نه په ګټې هڅه کړې چې مورږ بیا راژوندي کړي، خو تر اوسه لا نه دي توانیدلي.

آیا تاسو نارو‌غیږدئ؟

ځناور ناروغېږي، نو ښکاره ده چې ډایناسوران هم ناروغېدل، خو فوسیلونه د ناروغیو شواهد نشي وړاندې کولی. البته ٦٥ میلیون کاله پخوا د ناروغۍ ترخه پېښه د دې لامل شوه چې ډایناسوران، الوتونکي او لامبوزن خزندګان په بشپړ دول له منځه لاړ شي.
یوه پربښه (غټه ډبره) زمکې سره ټکر کوي.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم ځناوران د وچې پر مخ ژوندي پاتې شول؟

که څه هم ټول ډايناسوران له منځه لاړل، خو ځيني کوچني- کوچني ژوندي پاتې شول. دا ځناور عبارت دي له:
واړه خزندگانو، حشرو او ځينو تي لرونکو او الوتونکو څخه.

ولې تاسو ټول له منځه لاړې؟

پوهانو متفاوتې فرضيې وړاندې کړې دي؛ ځيني يې داسې تصور کوي چې زمکې سره ځيني غټ اسماني ستوري (غټې ډبرې) لگېدلي او له امله يې وريځې، گرد او کيمياوي بخار رامنځته شوی دی. هم مهاله ورسره زياتې اورغورځونې هم راکتېدلي او وريځې او گردونه يې اسمان ته شړلي د

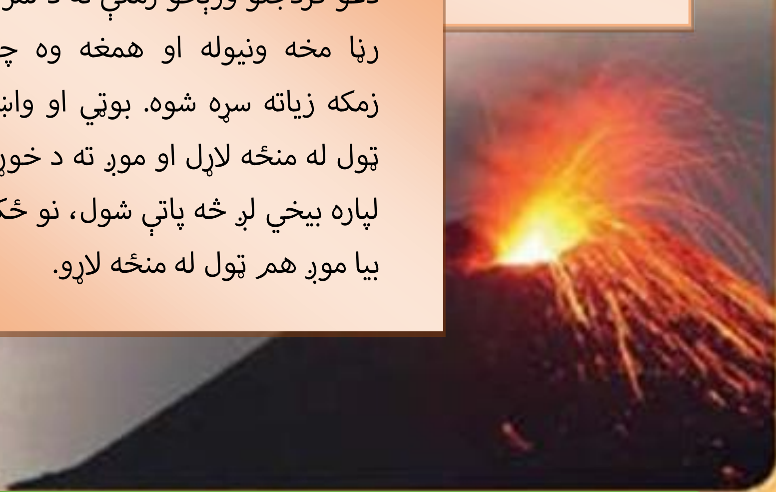

دغو گردجنو وريځو زمکې ته د لمر د رڼا مخه ونيوله او همغه وه چې زمکه زياته سړه شوه. بوټي او واښه ټول له منځه لاړل او موږ ته د خوړو لپاره بيخي لږ څه پاتې شول، نو ځکه بيا موږ هم ټول له منځه لاړو.

کوم ډايناسوران تر ټولو وروسته مړه شول؟

په زيات باور سره چې غوښه خواره ډايناسوران تر ټولو وروسته مړه شول.
په سر کې واښه خواره ځکه مړه شول، چې هم هوا ډېره سړه شوه او هم د زمکې پر مخ واښه تمام شول او بېرته هم را ونه ټوکېدل. نو غوښه خواره زموږ له مړيني وروسته له منځه ځکه لاړل چې موږ تمام شوو.

(c) 2011 Dorling Kindersley All Rights Reserved

(c) ketabton.com: The Digital Library

کومو ډایناسورانو

ریکارډ درلود؟

تر ټولو غټ خزنده الوتونکی کوم و؟

کویتزالکوتلوس تر ټولو غټ پټروسر و. د وزرونو خلاصولو پر مهال یې د وزرونو له یوې څوکې نه تر بلې پورې واټن ۴۳ فوټه (۱۳ متره) و. دا اندازه د ۷۳۷ بوینګ الوتکې د یو وزر سره برابره ده.

کوم ډایناسور تر ټولو غټې منګولې درلودې؟

تریزینوسروس د ۳ فوټو (۹۰ سانتي متره) په اندازه اوږدې منګولې درلودې. د هغوی د منګولو دا اندازه د یو بالغ انسان د ټول لاس د اوږدو سره برابره ده.

زموږ لویانو او کوچنیانو د ۱٦۵ میلیون کالو په موده، د ځمکې پر مخ واکمني کړې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر ټولو غټ غوښه خور ډایناسور کوم و؟

ګیګانوتوسروس تر ټولو غټ غوښه خور ډایناسور و.
اوږدوالی یې ۵۰ فوټه (۱۵ متره) و، چې د درې موټرو له اوږدوالي څخه هم اوږد و.

تر ټولو لوړ ډایناسور کوم و؟

د سیسموسروس له پوزې نه تر لکی پورې واټن ۱۳۰- ۱۶۵ فوټه (۴۰- ۵۰ متره) و. دا اوږدوالی د اتو افریقایي فیلانو په اندازه دی، البته چې کتار ولاړ وي.

تر ټولو ټیټ ډایناسور کوم و؟

د ډایناسور تر ټولو کوچنی (ټیټ) موندل شوی فوسیل د موسروس بچی دی، چې اوږدوالی یې د یو پنسل په اندازه و.

تر ټولو هوښیار ډایناسور کوم و؟

ترودون د خپل بدن په پرتله زیات او ستر ماغزه درلودل، دا په دې معنا ده چې تر نورو هوښیار و.

احتمالاً د هغه هوښیاري او ځیرکي د ننیو الوتونکیو په اندازه وه.

تر ټولو غټې هګۍ د چا وې؟

د ماکروالانګاتولیتوس زیزیانسیس فوسیل شوې هګۍ، چې په چین کې موندل شوې دي.

نوموړې هګۍ ۱۸ اینچه (۴۶ سانتي متره) اوږدوالی لرې.

تر ټولو چټک ډایناسور کوم و؟

ستراتیومیموس هغه فیلمرغ ته ورته ډایناسور و، چې کولی یې شول په ساعت کې ۴۳ مایله (۷۰ کیلو متره) منډه واخلي.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځينو کلمو تعريف او تشريح

ډايناسور: دا هغه غټ او پخواني خزنده و، چې ميليونه کاله پخوا پر زمکه باندې اوسېد.
فوسيل: د ځناورو او بوټو پاتې شوني دي چې ميليونه کاله مخکې يې ژوند کاوه او په هوارو تيږو کې پيدا کيږي.
لرغون پوه: هغه څوک چې له تاريخ نه مخکې د ځناورو او بوټو د فسيلونو په اړه څېړنه کوي.
ترياسيک: د ۲۰۰- ۲۵۰ ميليون کالو وړاندې د زمکې پېژندنې دوره.
ژوراسيک: د ۱۴۵- ۲۰۰ ميليون کالو وړاندې د زمکې پېژندنې دوره.
کراتسيوس: د ٦٥- ۱۴۵ ميليون کاله وړاندې د زمکې پېژندنې دوره.
جوړه: دوه حيوانات (نر او ښځه) چې له يو بل نه بارداره کيږي.
خزنده: دا هغه ځناور دی چې پر وچه باندې ژوند کوي او هگۍ اچوي.

د ژباړن يادښت

د کتاب زمکه (بکگرونډ) چې ځنگه وه، همغسې پر خپل ځای ده. که څه هم پر خپل حالت پاتې کېدل يې يو څه ستونزې راپيدا کړې او خورا وخت يې ونيو، خو بيا هم له نيک مرغه وتوانېدم، چې درنو لوستونکو ته يې يوازې د ژبې بدليدو سره (په پښتو ژبه) وړاندې کړم.

البته دا هم د يادونې ده، چې نوموړی کتاب هم د ماشومانو د تشويقولو او هم د لويانو د معلوماتو زياتولو لپاره خورا گټور دی او کولی شي له اړوندو انځورونو نه په مرسته، په ډېره لنډه توگه د مختلفو ډايناسورانو په اړه ځانونه وپوهوي.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library